

REMISSVAR

2022-06-07

Socialdepartementet

S2022/00562

En möjlighet till småskalig gårdsförsäljning av alkoholdrycker (SOU 2021:95)

Småföretagarnas Riksförbund är ett förbund av småföretagare för småföretagare och har som syfte att påverka politiska beslut för att göra det enkelt, tryggt och lönsamt att driva företag. Förbundets näringspolitiska program inrymmer förslag på vad som behöver förändras och förbättras för att stärka företagsklimatet för mikro- och småföretag på ett nationellt plan. En viktig aspekt i detta arbete är att förbättra dialogen och samförståndet i gränserna mellan en företagares vardag och svensk myndighetsutövning. I stor utsträckning tenderar småföretagare att vara en svagare part än myndigheter beträffande regelverk och tillämpning av desamma, vilket förstärker upplevelsen av orättvisa villkor, ökat regelkrångel och en negativ attityd till företagande från myndigheternas sida.

Ställningstagande

Småföretagarnas Riksförbund ställer sig positiva till presenterade förslag och delar utredningens bedömning att förslagen kan leda till att fler kommer starta och driva företag på landsbygden, vilket kan leda till en positiv utveckling av arbetstillfällena runt om i landet.

Dock finns det risk för att de restriktiva begränsningar som kringgärdar förslaget kan leda till omfattande byråkrati och olika tolkningar i kommunernas tillståndsprocesser.

Förslagen i utredningen

- Gårdsförsäljningsutredningen föreslår bland annat att gårdsförsäljning endast tillåts i anslutning till ett betalt studiebesök eller en föreläsning med anknytning till den aktuella produkten på tillverkningsstället
- Mängden som får säljas till en kund vid ett köptillfälle begränsas
- det ska krävas tillstånd från kommunen för att få bedriva gårdsförsäljning
- gårdsförsäljning inte får bedrivas tidigare än klockan 10.00 och inte pågå längre än till klockan 20.00
- alkohollagens generella regler om försäljning ska gälla
- regleringen i ett första steg bör gälla i sex år från ikraftträdandet.
- Utredningen bedömer att förslaget inte märkbart påverkar folkhälsan.
- Enligt utredningens förslag skulle gårdsförsäljningen medföra en ökning av antal arbetstillfällen i dryckesbranschen med 17–19 procent.
- Utredningen bedömer att det generellt ökade intresset för lokalt och småskaligt gör det troligt att gårdsförsäljningen leder till en ökad efterfrågan av lokalt och småskaligt på Systembolaget.

Motivering till ställningstagande

Småföretagarnas Riksförbund presenterar årligen sitt småföretagarindex som är en studie över skillnader i företagandets villkor mellan Sveriges 290 kommuner. Ett framträdande mönster är att det finns omfattande skillnader mellan Sveriges kommuner. De bästa villkoren för företagande återfinns i allmänhet i storstäder, pendlingskommuner till storstäder samt i landsbygdskommuner med en stark turismsektor. Glesbefolkade kommuner utan turism har däremot i allmänhet sämre villkor för företagande än resten av landet.

Storstäderna och deras kranskommuner, samt större städer, har över lag bäst villkor för företagande, men sämst lokal näringspolitik. Pendlingskommuner nära mindre stad/tätort samt landsbygdskommuner har lägst totalt betyg i indexet, men samtidigt bäst kommunal näringspolitik.

Det som saknas är primärt statliga reformer som stärker de mindre folktäta kommunernas villkor. Faktorer som svag lokal marknad, demografi och brist på trygghetstjänster gör att glesbefolkade kommuner ofta kämpar i motvind.

Näringspolitiken bör fokusera på att stärka de glesbefolkade kommunernas förutsättningar att dra nytta av sina styrkor, till exempel genom bättre möjligheter för turister att färdas till glesbefolkade kommuner och bättre villkor för basnäringar. Utifrån förbundets studier kan utredningens konstaterande att *"Småföretag har ofta stor betydelse i mindre tätorter och på landsbygden för utveckling av lokalområdet, och med bättre lönsamhet, utvecklad verksamhet och besöksverksamhet kan detta ytterligare gynna utveckling i närområdet."* vidimeras och förstärkas.

Utredningen skattar att omsättningen för dryckestillverkarna och kringliggande verksamheter ökar med totalt 899 miljoner kronor. För dryckestillverkarna som bedriver gårdsförsäljning innebär förslaget en genomsnittlig ökning av omsättningen med knappt 840 000 kronor årligen. För dryckestillverkarna skulle detta tillskott kunna innebära betydande skillnader, i en bransch där 57 procent av tillverkarna bedömer lönsamheten som ganska dålig eller som mycket dålig. Gårdsförsäljning bedöms också medföra att exponeringen av lokalt producerade drycker ökar i någon mån både nationellt och internationellt, vilket kan medföra positiva effekter på efterfrågan och på svensk dryckesbransch i stort.

Utredningen visar på den kapacitet som landets småföretagare besitter när begränsningar minskar och marknader öppnas upp. Förutom de direkta effekterna vill Småföretagarnas Riksförbund även förstärka resonemanget i utredningen kring positiva spridningseffekter. Samma resonemang borde synliggöras i fler utredningar som berör småföretagandets villkor.

Gårdsförsäljning kan bidra med positiva spridningseffekter, exempelvis i form av att besökarna även besöker restauranger, lokala livsmedelsproducenter eller bor på hotell i närheten. Utredningen skattar att gårdsförsäljning kan medföra ökad omsättning för kringliggande verksamheter på drygt 180 miljoner kronor årligen. Det är inte osannolikt att möjligheten att bedriva gårdsförsäljning kommer att vara som störst bland dryckestillverkare på landsbygden. Gårds-försäljning skulle därmed bidra till regeringens satsning för en levande och växande landsbygd där man ska kunna leva, bo och arbeta i alla delar av landet.

Tillverkare som utredningen har besökt har påtalat att deras verksamhet har spridningseffekter och att kombinationen av lokalt producerad mat och dryck ger besökarna en komplett upplevelse. I stadsmiljö kan det handla om att besökarna äter på en restaurang i närheten eller på själva tillverkningsstället i samband med en upplevelsetjänst, eller att stadsborna besöker en annan stadsdel än de normalt rör sig i för att besöka en tillverkare, och bidrar till näringen på en annan plats än vanligt.

En viktig parameter för att gårdsförsäljningen ska fungera ur ett småskalighetsperspektiv är behovet av förändring kring en snabbare och tydligare tillståndshantering med ett större lokalt inflytande.

I förslaget 10.7.2 Tillstånds och tillsynsmyndighet föreslås att *"Den kommun där försäljningsstället är beläget ska pröva frågor om gårdsförsäljningstillstånd. Kommunen ska få ta ut en avgift för prövningen enligt de grunder som beslutas av kommunfullmäktige."*

Småföretagarnas Riksförbund ser en stor risk att kommunernas tillståndsprocesser kan komma att se olika ut runt om i landet och dessutom ha stora skillnader på avgifterna. Eftersom det förefaller finnas stora skillnader i synsätt mellan partierna är risken stor att de lokala reglerna avgörs av vilken politisk majoritet som föreligger vid ett visst tillfälle. Denna oro förstärks i utredningen som uttrycker att *" Det ingår inte i utredningens uppdrag att se över eller föreslå ändringar för den övergripande tillämpningen och tillsynen av alkohollagen. Utredningen kan dock konstatera att de problem som har rapporterats i fråga om olikartad tillämpning av alkohollagen, inte lär underlättas om gårdsförsäljning införs.*

Det är dock uppenbart att kommunerna behöver en bättre vägledning i sin tillsyn än vad som är fallet idag."

På samma sätt som gäller för serveringstillstånd bör kommunen få ta ut en avgift för tillståndsprövningen och för sin tillsyn. I enlighet med 9 kap. 37 § kommunallagen (2017:725) kommer det vara möjligt för en kommun att anlita en annan kommun att utföra viss tillsyn eller tillståndshantering. Syftet med regleringen i fråga om tillämpningen av alkohollagen är att ge främst mindre kommuner med ett begränsat antal ärenden möjlighet att anlita en annan kommun för tillsynsuppgifter och mera komplicerade tillståndsutredningar.

Småföretagarnas Riksförbund skulle se det som positivt att i samband med införandet av förslagen i utredningen tillsätta en kompletterande utredning med uppdraget att se över eller föreslå ändringar för den övergripande tillämpningen och tillsynen av alkohollagen. Givetvis med ansatsen att underlätta för landets småföretagare att utföra arbetet med att nå målen i den svenska livsmedelsstrategin

Med vänlig hälsning

Peter Thörn
Förbundsordförande

Mattias Andersson
Näringspolitiskt ansvarig